

Maa- ja metsätalousministeriö
PL 30
00023 VALTIONEUVOSTO
Sähköposti: kirjaamo.mmm@gov.fi

Asia: Saamelaiskäräjien lausunto Tornio-Muoniojoen vuoden 2025 kalastussääntöä koskevista mukautustarpeista

Viite: MMM:n lausuntopyyntö 20.1.2025, VN/2130/2025-MMM-2

Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt lausuntoa ehdotuksista vuoden 2025 kalastussäännön mukautuksiksi.

Saamelaiskäräjät muistuttaa, että Suomen ja Ruotsin valtiot ovat sitoutuneet osana EU:n yhteistä kalastuspolitiikkaa säilyttämään kaikessa kalastuksessa, kalakannat elinvoimaisina ja siten kalastuksen kestävällä tasolla. Tornio-Muoniojoen lohi- ja taimenkantojen tila ei tuoreimpien tutkimusten valossa ole kauden 2024 kalastusmäärienkään osalta kestävän enimmäistuoton (MSY) edellyttämällä tasolla. Saamelaiskäräjät huomauttaa lisäksi, että nykyisessä tilanteessa, jossa lohikanta on taantunut kriittisesti, ei pelkkä kestävän enimmäistuoton -mukainen tarkastelumalli riitä turvaamaan lohikannan tilan parantumista tulevaisuuteen nähden, koska osa lohikannan tilan heikentymisen syistä on sen kaltaisia, ettei niistä ole tällä hetkellä riittävästi tutkittua tietoa. Tästä syystä on mahdotonta sanoa, kuinka paljon ihmisen vaikutuspiiriin kuulumattomat syyt tulevat vaikuttamaan lohikantoihin tulevina vuosina. Näiden syiden vuoksi Tornio-Muoniojoen kalakantojen tilaan liittyvän sääntelyn vahvistamisessa on noudatettava äärimmäistä varovaisuusperiaatetta ja ryhdyttävä toimiin, joiden tavoitteena ei pelkästään ole ns MSY -tason saavuttaminen, vaan sen ylittäminen, jotta toimien vaikuttavuuden suhteen saataisiin aikaan riittävä särkymävara, jolla varmistettaisiin kalakantojen tilan positiivinen kehitys niin pitkälti kuin se ihmisen vaikutuspiirissä olevin toimin on mahdollista. Joka tapauksessa minimitasona toimenpiteille on, että MSY -tason ylittävä kalastus on lopetettava jo kalastuskaudelle 2025 kalastussäännön 16 §:n nojalla, asettamalla riittävät rajoitukset kalastukselle.

Saamelaiskäräjät toteaa, että kesän 2024 seurantatietojen perusteella yhden merivuoden lohien osuus oli jälleen huomattavan pieni ja on odotettavissa, että ensi kesästä on tulossa vielä edellisiä vuosiakin heikompi lohivuosi. Tästä syystä kalastussäännöllä tulisi kaikin käytettävissä olevin keinoin estää erityisesti sekakantakalastusta, jota lähes kaikki meripyynti joka tapauksessa on. Ottaen huomioon sen, että viimeisten vuosien kaikuluotaustiedot osoittavat Tornio-Muoniojokeen nousevien lohien määrän romahtaneen myös kokonaisuutena, on tilanne kriittinen. Saamelaiskäräjien käsityksen mukaan tiedot ovat jopa niin hälyttäviä, että ratkaisuna tulisi harkita jopa kaiken lohenkalastuksen kieltoa määräajaksi sekä merellä, että jokialueella. Saamelaiskäräjien käsityksen mukaan on kuitenkin vähintään kyseenalaista, voitaisiinko tällaista muutosta toteuttaa kalastussäännön 16 §:n tarkoittamana mukautuksena. Ottaen huomioon lohikantojen kriittinen tila, Saamelaiskäräjät kannattaa kalastuskaudelle 2025 mahdollisimman tehokkaiden lohenkalastusrajoitusten käyttöönottoa, jotta kantojen elpyminen saataisiin käyntiin mahdollisimman pian.

Tällaisia toimia ovat niiden vaikuttavuuden suhteen tärkeysjärjestykseen asetettuna:

1. Perämeren lohikantoihin kohdistuvan merellä tapahtuvan sekakantapyynnin lakkauttaminen
2. Merialueella tapahtuvan silakanpyynnin merkittävä rajoittaminen kiintiöitä pienentämällä

3. Torniojen jokisuun pyynnin alkamisajankohdan siirtäminen kalastussäännön sallimaan myöhäisimpään ajankohtaan 29.6
4. Jokialueen pyyntikauden lyhentäminen kauden 2024 tapaan molemmista päistä siten, että pyynti alkaa jokialueella viikon 23 lauantaina (7.6) ja päättyy 25.8.,
5. Punttiperhokalastuksen (spinfluga) -kalastuksen täyskieltäminen jokialueella
6. Kausikohtaisten kappalemääraisten rajoitusten käyttöönotto jokialueella

Saamelaiskäräjät on erityisen huolissaan kesäkuun alussa perämeren pohjoisosissa ja jokisuulla tapahtuvan voimakkaan pyynnin vaikutuksista latvavesille eli saamelaisten kotiseutualueelle nouseviin kantoihin, jotka tutkimusten perusteella tyypillisesti nousevat jokeen ensimmäisinä. Yleisesti ottaen alkukaudesta jokeen nousee myös merkittävä osa suurista marjaslohista, joiden merkitys kantojen poikastuotannolle on suurin. Tästä syystä rajoitustoimenpiteissä erityistä huomiota on kiinnitettävä siihen, että mahdollisimman suuri osa alkukaudesta jokeen nousevista suurista emokaloista pääse nousemaan jokeen.

Saamelaiskäräjien edellä esittämillä rajoitustoimilla on luonnollisesti vaikutuksia sekä merialueen kaupallisten kalastajien asemaan ja elinkeinonharjoittamis mahdollisuuksiin ja toisaalta myös jokialueen kalastusmatkailu yritysten elinkeinon sekä yksityisten kalastajien mahdollisuuksiin kalastaa. Tähän nähden Saamelaiskäräjät esittää, että Suomi ja Ruotsi selvittäisivät ja neuvottelisivat mahdollisuudesta kompensoida tarvittavan määrääjän elinkeinonharjoittajille, joiden toimeentuloon rajoitukset merkittävästi vaikuttaisivat, heidän kokemaansa taloudellista tappiota. Tällaisiin toimiin voi olla mahdollista saada apua myös EU:lta ja asia tulisi pikimmiten selvittää, jotta eri elinkeinojen kokemat vaikutukset eivät olisi esteinä lohen tulevaisuuden turvaavien rajoitusten käyttöön ottamiseksi. Toisaalta asiassa on muistettava, että mikäli lohikantojen tilaa ei saada parannettua ja niiden taantuminen jatkuu nykyistä vauhtia, tulevat kaikki lohen kalastuksesta tai sen liitännäispalveluista elinkeinonsa saavat menettämään elinkeinonsa mahdollisesti jo lähitulevaisuudessa, ellei nykyistä taantumista kyetä lopettamaan. Saamelaiskäräjien näkökulmasta samalla menetetään saamelaisten kotiseutualueen saamelaisväestön kalastusmahdollisuuksia, osana alueen saamelaiskulttuuria, johon saamelaisilla on Suomen perustuslain 17 §:n 3-momentin mukaan oikeus.

Näistä syistä Saamelaiskäräjät kannattaa vaikuttavien rajoitustoimien käyttöön ottoa Tornio-Muoniojoen lohikantojen tilan parantamiseksi, mutta muistuttaa kuitenkin, että vuonna 2017 kalastussäännöllä mahdollistettu niin sanottu aikaistettu jokisuun lohenpyynti sekä merellä tapahtuva aikainen kevätkalastus ovat olleet se ihmisen vaikutuspiirissä oleva tekijä, joka on tilastojen valossa aiheuttanut, tai ainakin merkittävästi pahentanut nykyistä taantumaa Tornio-Muoniojoen lohi- ja meritaimenkannoissa. Tällä perusteella Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan rajoitukset, joilla olisi todellista merkitystä lohikantojen tulevaisuuteen, tulee toimenpanna nimenomaan merellä sekä jokisuulla ja tämä on erityisen tärkeä kokonaisuus, josta Suomen ja Ruotsin tulisi neuvotella ja sopia keskenään. Saamelaiskäräjät ja lukuisat muut jokialueen toimijat ja organisaatiot ovat olleet asiasta yksimielisiä jo vuosikausia. Samaa näkemystä tukevat myös tilastot jokeen nousevien lohien määrästä, joka on romahtanut alle puoleen nykyisen aikaistetun pyynnin alettua. Muun muassa Luken tutkimuksissa on vahvistettu, että aikaistettu pyynti kohdistuu erityisesti suuriin naaraslohiin ja erityisesti niihin kantoihin, jotka nousevat kutemaan jokialueen yläosiin. Näin ollen aikaistettu pyynti kohdistuu erityisesti juuri niihin kantoihin, jotka nousevat kutemaan Saamelaisten kotiseutualueelle. Erityisesti jokisuulla jo 17. päivä kesäkuuta alkava pyynti aiheuttaa siten huomattavia negatiivisia vaikutuksia nimenomaan alueen saamelaisten mahdollisuuksiin hyödyntää alueen lohikantoja ja harjoittaa kalastuskulttuuriaan, joka on turvattu Suomen perustuslain 17 § 3 momentin mukaisesti. Saamelaiskäräjät muistuttaa Maa- ja metsätalousministeriötä Lapin käräjäoikeuden ja Korkeimman oikeuden tuoreista tuomioista, joissa on todettu sekä Inarin Juutuan pyyntiin säädetyn kalastussäännön että asetuksen, jolla

käytännössä estettiin Tenon alueen saamelaisten perinteisen kalastuksen harjoittaminen, olleen perustuslain vastaisia ja toteaa, että tältä osin, lohen aikaistettu kevätpyynti merialueilla ja erityisesti jokisuulla, aiheuttaa vastaavan ristiriidan mainitun perustuslain säännöksen kanssa Saamelaisten koriseutualueen länsiosassa Könkämäenolla, Lätäsenolla sekä Ruotsin saamelaisalueen Lainio- ja Torniojokien vesistöalueilla. Tällä perusteella Saamelaiskäräjät kehottaa Maa- ja metsätalousministeriötä pyrkimään Ruotsin kanssa käytävissä neuvotteluissa edellä esitettyjen nykyistä laajempien rajoitusten käyttöönottoon kalastussäännön 16 §:n mukaisesti, koska kalakantojen tila sitä edellyttää.

Saamelaiskäräjät katsoo lisäksi, että em. merialueen ja jokisuun aikaistettu pyynti on myös selkeästi kalastuslain 63§:n yleisperiaatteen vastainen, koska ko. kalastuksen vaikutukset joen yläjuoksulle nouseviin kantoihin ovat erittäin voimakkaat. Koska vaikutukset kohdentuisivat edellä todetulla tavalla erityisesti saamelaisten perinteiseen kalastukseen joen yläjuoksulla, on pyynnin salliminen samalla myös perustuslain 17.3 §:n vastaista. Aikaistettua pyyntiä ei siis tule missään tapauksessa jatkaa, vaan vähintään ns. vuoden 2016 aikainen pyynnin aloituksen ajankohta tulisi pyrkiä neuvotteluiden kautta saattamaan voimaan yhdessä Ruotsin kanssa.

Kalastuslain 63 §

Yleinen kalan kulun turvaaminen

Kalastusta ei saa harjoittaa siten, että estetään kalojen pääsy niiden kutu- tai syönnös-alueelle tai muualle, missä pyyntiä kalakannan turvaamiseksi on rajoitettu, taikka siten, että vaikeutetaan tarpeettomasti kalakannan hoito.

Inarissa 17.2.2025

Leo Aikio
I varapuheenjohtaja

Kalle Varis
lakimiessihteeri

Varapuheenjohtaja päätti lausunnosta 17.2.2025.